

Elo Viiding

Alandus

Seal ta seisiski. Pruunide lokiis juustega, näol ignorantne naeratus.

Alles eelmisel nädalal oli ta esimest korda loengusse tulnud – kolme kuu jooksul esimest korda! – ning esitas naeratades paar teemasse puutumatut ja üleolevat küsimust eksamipäeva ja kellaaja kohta. (Või olin mina see, kes seda tajus ohuna, üleolekuna?)

Milline jultumus! Vastasin tema küsimustele lühidalt, tema võhiklikkusele tähelepanu pööramata. Teised üliõpilased vaatasid mind kaastundlikult.

Eksamile oli ta ilmunud tumelilla-mustakirjus kleidis, jalas šikid platvormkingad, huuled veripunased.

Muidugi kõige viimasena, sest tõenäoliselt oli ta sisse maganud.

Ta pabistas, tal oli vaja eksamil läbi saada – sel eksamihommikul oli ta hoopis teistsugune, alandlik.

„Ma pole eriti valmistunud,” kurtis ta.

„Keda te loete? Või millised autorid teile meeldivad?” küsisin, et tema närvisolekut hajutada – rumal kaastunne sai minust võitu.

„Põhiliselt ingliskeelseid autoreid loen. Plathi näiteks. MacEwenit.”

„Ohoh, MacEwenit! Aga keda te eesti kirjandusest loete?”

„No seda... Teeviita ja...” lausus ta teeseldud aupaklikkusega. Valetas, oletades, et mina loen Teeviita. Temasugust ei huvita Teeviit, ei hakka kunagi huvitama.

„Kas meenub veel keegi?”

„Hästi ei meenu... See tähendab, meenub küll, aga tema pole eestlane. Te ise ütlesite, et me peaksime teda vabal ajal lugema! Ma siis lugesin ja... See... psühhiaater, rootslane.

Väga meeldib!”

„Andersson, Claes? Soomerootslane!”

„Jah.”

„Ise ka kirjutate püsivalt – mõtlen, väljaspool seda kirjanduskursust?” uurisin kurjal häälel. Kogu tema olek ärritas mind.

„Jah.”

„Mida?”

„Põhiliselt... noh... kõike. Luulet, proosat.”

„Ja olete avaldanud ka?”

„Jah, aga mitte siin.”

„Mis mõttes – mitte siin?” Mu hääli oli kalgiks muutunud. „Ei võeta ajakirjadesse vastu või?”

„Ei tea, ei oska öelda... Ma kirjutan peamiselt inglise keeles. Internetis, ühes kirjandusfoorumis. Mu sõbrad on ka enamjaolt mujalt maailmast. Ma ei jäägi siia Eestisse, siin pole *sellist* lugejaskonda.”

Mu käed hakkasid värisema. „Ma ei taipa, miks te minu eksamil olete, kui te ainult inglise keeles kirjutate ja teie eeskujud on *mujalt maailmast*?”

Nüüd oli ta muutunud väga väikeseks tüdrukuks – tema silmades oli hirm.

„Ma... No mind huvitab eesti luule ja...”

„Selge see! Mind ka huvitab! Aga kas te saate aru, et ma ei saa teid eksamil läbi lasta, kui te pole loengutes kohal käinud ja mitte ainsatki eestikeelset teksti kirjutanud?” Ta oli eksamiruumi sisenedes minu lauale visanud pataka ingliskeelseid luuletusi, kuigi eestikeelsete tekstide esitamise tähtaeg oli olnud nädal aega enne eksamit.

„Jah, ma saan aru.” Ta oli juba nutu äärel.

Vahepeal avas keegi ukse ja kiljatas: „Oi, siin käib eksam, vabandust!” Tüdruk vaatas võpatades selja taha. Uks pandi kinni.

Me mõlemad vaikisime. Ma teadsin liigagi hästi, et enne, kui õppejõud üliõpilastele mõne ülesande anda julgeb, peab ta oma publikut soojendama, löbustama, piisavalt erutama... Ja et loova kirjutamise loeng tähendab ometigi loomist, mitte tööd! Ju ma siis ei seisnud oma ülesannete kõrgusel... Kohutav süütunne.

„Korras. Võite minna,” ütlesin mõne aja pärast.

„Aitäh!” Üle ta näo libises lootusekiir ja ta koperdas, selg küürus, oma platvormkingadel uksest välja. Loomulikult oli ta terve kursuse peale ainus, kellele ma panin kõige viletsama – rahuldava hinde. Olin omadega täiesti läbi.

Ühel kuumal juulikuu päeval nägin teda tänaval. Tal oli seljas must lühike kleit ja ta oli koos ühe noormehega, kes ta õlakotti näperdas, temalt samal ajal midagi mangudes.

Ta märkas mind, ta ilus nägu moondus põlgusest ja alandustundest, kuigi ta püüdis seda varjata.

Küllap ta lootis, et saab hindeks vähemalt „hea”, ning oli pettunud. Üliõpilane on tänapäeval klient ja õppejõud teenindaja.

Jumal tänatud, ta näos oli siiski veel ka kõvasti trotsi, ja ta vihkas mind – tõsiselt. Loodan, et ka too äraoleva pilguga noorsand sai kuulda, milline koletis ma olen.

Ühel päeval on kõik teisiti. Maailm, mille me endast ära lõiganud oleme, mille me surnuks kuulutame, tuleb meie juurde tagasi. Ja me ei saa ehk kunagi teada, mida keegi meile tundmatu on teinud ühel sekundi murdosal selleks, et see siiski püsima jääks.